

De Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) heeft op 11 mei j.l. het Kabinet op haar verzoek van advies voorzien over een effectieve, gepaste Nederlandse bijdrage aan de mondiale strijd tegen de impact van het coronavirus. De AIV adviseert een bedrag van 1 miljard euro beschikbaar te stellen voor het lenigen van de meest acute noden en dit te financieren uit de algemene middelen. Dit document geeft een inhoudelijk antwoord op de vraag hoe een dergelijke Nederlandse bijdrage er in internationaal verband mogelijk uit kan zien. Ambtelijk is hierover overleg gevoerd met AZ, FIN, VWS, DEF, BZ en BHOS. De AIV adviseert om het budget voor OS niet te verlagen bij een voorziene geringere omvang van de Nederlandse economie¹. Over een mogelijke Nederlandse bijdrage, de dekking hiervan, en een neerwaartse bijstelling van het ODA-budget die vanwege de verwachte BNI-krimp bij onaangepast beleid doorgang vindt, zal op korte termijn nog een integraal besluit genomen moeten worden in het kader van de op te stellen kabinetsreactie op het AIV-advies.

Urgente steunmaatregelen internationaal

COVID-19 heeft uitzonderlijke impact op de volksgezondheid en economie in NL, de EU en wereldwijd. Het kabinet steunt de Nederlandse zorg en economie met een substantieel noodpakket. De open economie en interdependentie binnen de Unie zet NL aan tot bijdragen aan Europese steunmaatregelen. Het is vanuit diezelfde motivatie onvermijdelijk bij te dragen aan acute maatregelen t.b.v. het mitigeren van de korte en middellange termijn impact buiten de Unie. In lijn met de AIV moeten we dit doen vanuit solidariteit, eigen (volksgezondheid, economisch, veiligheid en politiek) belang en het nu bestendigen van een betrouwbare en geostrategische positie van de EU. COVID-19 bestrijden in de meest kwetsbare landen is bijdragen aan onze gezondheidsbelangen door het tegengaan van een mogelijke 'tweede golf' virusinfecties vanuit kwetsbare landen; vanuit en door NL wordt immers veel gereisd. Het is bovendien cruciaal voor het herstel van de Nederlandse en Europese economie, aangezien Nederland een van de grootste handelspartners is van bijvoorbeeld Afrika en na Frankrijk de grootste investeerder op het continent (VNO-NCW). Daarnaast is het een directe inzet op het verlichten en voorkomen van instabiliteit en migratiedruk uit landen om Europa, vooral uit Afrika. De COVID-19 crisis heeft alle elementen in zich om te ontpoppen tot een veiligheidscrisis, wat weerslag kan hebben op het brede kabinetsbeleid.

Hieronder worden de contouren weergegeven van een NL steunpakket als bijdrage aan het acuut lenigen van humanitaire nood, de gezondheidscrisis en de sociaaleconomische impact in de meest kwetsbare landen. Dit pakket wordt waar mogelijk uitgevoerd via bestaande kanalen, binnen kaders van steunverzoeken van multilaterale organisaties en met betrokkenheid van lokale overheden en organisaties en tezamen met de private sector. In dit pakket ligt een sterke nadruk op de politieke zichtbaarheid van de EU in Afrika om de historische relatie te bestendigen, ook als constructief alternatief voor verdere afhankelijkheid van Afrika van landen als China. Dit geeft bovendien concreet invulling aan de oproep van Europese en Afrikaanse leiders (w.o. MP) om de strijd tegen COVID-19 gezamenlijk te winnen.

Op de BHOS-begroting is reeds EUR 111 mln vrijgemaakt aan crisismaatregelen². Voorgestelde pakket aan maatregelen vraagt om incidenteel EUR 5.1.2b additionele middelen. Dit volgt onder meer het AIV advies alsook oproepen uit de Nederlandse samenleving en het is in lijn met de analyse van UNOCHA dat 1% (USD 5.1.2b) van de steunpakketten van OECD en G20 landen (USD 5.1.2b) past bij de acute bijdrage die nodig is voor het lenigen van de crisis in de meest kwetsbare landen. Andere landen en multilaterale instanties zoals de EU en de IMF hebben geld vrijgemaakt voor coronapreventie, -bestrijding en -mitigatie. Onder meer DUI en de VS zijn momenteel bezig met het samenstellen van een additioneel pakket.

Maatregelen	Financiering
Humanitaire hulp, voedselhulp, transport	5.1.2b
Medische hulp, gezondheidszorg	
Sociaal economisch herstel	
Voorkomen irreguliere migratie en beschermen vluchtelingen	

¹ Dit is conform aangenomen motie Van der Staaij.

² Dit is inclusief de EUR 5.1.2b die de Minister voor BHOS op 2 april j.l. aankondigde.

1. Humanitaire hulp en voedselhulp, transport

De wereldwijde maatregelen tegen verspreiding van het virus hebben economieën stilgelegd en voor veel mensen de acute toegang tot voedsel en noodhulp. Het World Food Program en de VN Noodhulp coördinator (UN OCHA) waarschuwen voor hongersnoden wanneer acute financiële steun uitblijft. NL schaaft direct haar bestaande bijdragen aan nood- en voedselhulp op, passend binnen de oproep van de VN en zal waar nodig en mogelijk voldoen aan verzoeken van humanitaire organisaties om t.b.v. logistiek luchttransport beschikbaar te stellen in NAVO en EU verband.

2. Medische hulp en gezondheidszorg

De COVID-19 crisis zet gezondheidszorg in vooral Afrikaanse landen maximaal onder druk. Tekort aan medische capaciteit – en een breuk in de toelevering – zorgt voor potentieel veel ziektegevallen en slachtoffers door COVID-19, andere infectieziekten, gebrekkige zorg, etc. Vanuit dit pakket wordt industriële- en kennisinfrastructuur in Nederland gesteund, gericht op vaccinontwikkeling en de productie van PPE, ook t.b.v. ontwikkelingslanden die kampen met tekorten. Daarnaast wordt steun verleend aan preventie en het indammen van het virus in ontwikkelingslanden via WHO, Wereldbank en andere multilaterale kanalen. Hierbij gaat het om steun aan gezondheidssystemen alsook aan productie, distributie en toegankelijkheid van een vaccin (bij beschikbaarheid) en andere relevante geneesmiddelen. NL kan met dit pakket ook voldoen aan een aantal concrete steunverzoeken (mondkapjes; ventilatoren) die via EU, NAVO of bilaterale kanalen zijn binnengekomen, met prioriteit voor buurlanden en regio's van het Koninkrijk en de EU en een fair share bijdragen aan het voorgenomen NAVO fonds voor gezamenlijke aanschaf van COVID-19 bescherming voor bondgenoten en partners.

3. Acute maatregelen ten behoeve van economisch herstel

Economisch verlies in ontwikkelingslanden als gevolg van lockdown maatregelen, stilvallen van handel en waardeketens en de wereldwijde recessie is enorm. Landen, bedrijven en consumenten kampen met acuut liquiditeitsverlies. Deze terugval nu opvangen is cruciaal voor levensonderhoud van getroffen en het wereldwijde economisch herstel, en daarmee van direct belang voor Nederland. Met dit pakket verzorgt Nederland noodzakelijke liquiditeit voor lokaal MKB, om acute faillissementen en verlies van toch al schaarse werkgelegenheid te voorkomen. Het opdrogen van internationale waardeketens vormt ook direct risico voor de Nederlandse private sector, dit pakket stimuleert het Nederlandse bedrijfsleven om kennis en expertise in te zetten om dat risico te verkleinen. Dit pakket neemt tevens knelpunten weg in vitale sectoren als gevolg van COVID-19 in kwetsbare landen zoals toelevering van zaden, kunstmest, etc. Dit is van belang om nieuwe voedselcrises te voorkomen. Om te voorkomen dat jongeren het slachtoffer worden is continuïteit van primair onderwijs cruciaal, ook (juist) kwetsbare landen.

Zichtbare EU betrokkenheid en inzet op economische weerbaarheid en herstel in Afrika is in lijn met de oproep van EU en Afrikaanse leiders in de Financial Times, de Team Europe aanpak van de Europese Commissie en een investering in de geostrategische positie van de EU. NL kan met dit pakket een voortrekkersrol spelen en een hefboom zijn voor substantiële inzet van andere EU-lidstaten, in lijn met het AIV advies. Vanuit dit pakket zal Nederland fors inzetten op *social safety nets*. Hiermee wordt concreet invulling gegeven aan de bilaterale EU-Afrika inzet, door rechtstreekse steun aan de armste, en door de COVID-19 crisis meest getroffen groepen van wie dagelijkse inkomens weggevallen. NL kan met dit pakket – i.s.m. gelijkgezinde landen als FRA, DUI en met IMF en Wereldbank – ook direct een rol spelen in het vrijmaken van noodfinanciering en schuldverlichting om landen in acute problemen te helpen. Toch al zorgwekkende schuldenniveaus in veel lage- en middeninkomenslanden kunnen door de COVID-19 crisis leiden tot liquiditeitsproblemen, wat vervolgens voedsel- en brandstoftekorten kan betekenen, met alle risico's op conflicten en migratie van dien.

Nederland zal ook steun verlenen aan het waarborgen van mensenrechten in die landen waar autoritaire regimes hun positie hebben versterkt door de COVID crisis. Ook steunt Nederland met dit pakket civiel-militaire inzet vanuit de bestaande missies in Afrika, op prioritaire

beleidsterreinen die door COVID-19 extra onder druk staan (migratie, mensenhandel, rechtsstaat).

4. Opvang in de regio en wegnemen noodzaak acute migratiebewegingen

Vluchtelingen, ontheemden en migranten zijn extra kwetsbaar voor de COVID-19 crisis, zowel voor de gezondheidsgevolgen als de sociaaleconomische impact. Met aanvullende inzet worden vluchtelingen en gastgemeenschappen gesteund, die door COVID-19 extra kwetsbaar zijn voor verlies van werk, inkomen en scholing. Deze inzet is er ook op gericht dat vaak kwetsbare gastlanden in staat blijven vluchtelingen en irreguliere migranten te blijven huisvesten en daarmee te voorkomen dat zij, ook met gevaar voor eigen leven, irregulier naar Europa proberen te migreren.